

ГУМАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Матеріали міжнародного науково-практичного симпозиуму, 2016

Савченко Василь Антонович,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального процесу
та криміналістики*

*Івано-Франківського юридичного інституту
Національного університету
«Одеська юридична академія»,
м.Івано-Франківськ*

Кузишин Тетяна Василівна,

*асистент кафедри кримінального процесу
та криміналістики*

*Івано-Франківського юридичного інституту
Національного університету
«Одеська юридична академія», м.Івано-Франківськ*

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ГАРАНТІЯ ЇХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У НАЦІОНАЛЬНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Сучасний етап розвитку кримінального процесуального законодавства характеризується, насамперед, посиленням уваги до учасників кримінального провадження, їх прав, свобод та законних інтересів, а також гарантій забезпечення цих прав.

Більшість науковців розуміє під процесуальними гарантіями у сфері судочинства встановлені законом засоби і способи, що забезпечують досягнення задач кримінального судочинства і можливість реалізації усіма учасниками кримінального процесу своїх прав та виконання обов'язків [1, с. 13; 2, с. 117; 3, с. 26].

До системи кримінальних процесуальних гарантій доцільно включити: достатній ступінь урегульованості кримінально-процесуальної діяльності; кримінально-процесуальну форму; принципи (засади) кримінального провадження; процесуальний статус учасників кримінального процесу; можливість застосування заходів забезпечення кримінального провадження; можливість застосування примусу при проведенні слідчих (розшукових дій); судовий контроль; прокурорський нагляд; відомчий контроль; обґрунтування процесуальних рішень і ускладнений порядок прийняття деяких із них; юридичну відповідальність.

За сферою діяльності їх називають внутрішньодержавними, які закріплені в Конституції та інших законодавчих актах нашої держави, на відміну від міжнародно-правових – закріплених у міжнародно-правових актах.

Міжнародні правові документи, до яких приєдналася та ратифікувала наша держава, а також зобов'язалася їх виконувати, є суттєвою гарантією забезпечення прав і свобод людини і громадянина у кримінальному провадженні. Насамперед до таких міжнародних актів відноситься Загальна

ГУМАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Матеріали міжнародного науково-практичного симпозиуму, 2016

декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй від 10.12.1948 р., Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийнятий Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй від 16.12.1966 р., Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини від 04.11.1950 р., Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10.12.1984 р. та інші.

Важливим кроком у напрямі приведення нашої правоохоронної системи у відповідність до європейських стандартів стало прийняття 13 квітня 2012 року нового Кримінального процесуального кодексу України, 14 жовтня 2014 року – Закону України «Про прокуратуру», згодом Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та інших важливих законодавчих актів. 2 червня 2016 року Верховною Радою України був прийнятий закон № 1401-VIII «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)», що набрав чинності 30 вересня.

Парламентська асамблея Ради Європи дійшла висновку, що Україна досягла значного прогресу в законодавчій сфері, однак ще не виконала всі обов'язки та зобов'язання, які вона взяла на себе при вступі в Раду Європи, і що верховенство права в багатьох сферах ще не повністю досягнуте [4].

Загальновизнані принципи і норми міжнародного права впливають на національні правові системи, по-перше, прийняттям рекомендаційних правил для діяльності держав-учасниць, гарантією беззаперечного виконання яких є добровільне самозобов'язання кожної з них. По-друге, у міжнародних пактах, договорах тощо визначаються зобов'язання держав прийняти або змінити чинні правові акти. По-третє, міжнародні норми виступають як нормативний орієнтир, еталон, стандарт для оновлення національних актів і в процесі їх застосування.

Можна погодитися із думкою П.М. Рабіновича, який європейські стандарти прав людини визначає як зафіксовані в юридичних актах і документах європейських міжнародних організацій принципи й норми стосовно прав і свобод людини, призначені слугувати орієнтирами для відповідної внутрішньодержавної практики. Таке розуміння європейських стандартів цілком узгоджується із розумінням того, що до європейських слід відносити всі стандарти з прав людини та основних свобод, які були створені в межах кількох міжнародних європейських організацій. При цьому варто зазначити, що європейські стандарти – це поняття загальне, яке включає в себе три різні самостійні групи стандартів, існуючих у межах трьох основних європейських міжнародних організацій: ОБСЄ, Ради Європи та ЄС. До того ж, термін «європейські стандарти» відображає швидше приналежність до певного ціннісного вибору у цивілізаційному процесі, який визначається спільною історичною долею європейських країн, подібністю політичних, економічних і культурних передумов формування сучасного правосуддя [5, с. 35].

ГУМАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Матеріали міжнародного науково-практичного симпозиуму, 2016

Разом із тим, європейські стандарти прав людини та основних свобод у контексті запропонованої теми для більш детального вивчення можна розглядати не тільки на рівні самостійних груп стандартів, існуючих у межах трьох основних європейських міжнародних організацій: ОБСЄ, Ради Європи та ЄС, з метою забезпечення уніфікованого застосування їх норм всіма державами-учасниками, що суттєво впливає на формування єдиних європейських стандартів, але і на рівні правових систем окремих європейських держав, оскільки досвід останніх є цікавим під кутом зору його впливу на еволюцію європейських стандартів та практики їх втілення у національному законодавстві, національній судовій практиці та правовій доктрині.

В умовах функціонування та ефективної реалізації норм кримінального судочинства в Україні надзвичайно актуальною є питання приведення національного законодавства у відповідність до європейських стандартів забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Ратифікація Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод зобов'язала нашу країну створити надійні ефективні механізми їх забезпечення. Першим важливим завданням у цьому контексті є забезпечення уніфікованого застосування юридичної термінології.

Між тим, зважаючи на інтеграцію України до європейської спільноти, де існують давні правові традиції дотримання прав людини, питання щодо європейських правових стандартів у кримінальному процесі, у якому права і свободи людини і громадянина піддаються найбільшим обмеженням, виступає вкрай актуальним. На сьогоднішній день Україна посідає 6-те місце за кількістю звернень громадян до ЄСПЛ. При цьому, з п'ятірки країн за кількістю звернень громадян до Суду ми не виходимо із моменту прийняття Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року № 3477-IV.

Висновки. В умовах функціонування та ефективної реалізації норм кримінального судочинства в Україні надзвичайно актуальною є питання приведення національного законодавства у відповідність до європейських стандартів прав і свобод людини і громадянина, що є важливою гарантією їх забезпечення. Міжнародні та європейські правові стандарти, що закріплені у міжнародно-правових нормах універсального та регіонального характеру, застосовувані в контексті їх тлумачення Європейським Судом з прав людини, є частиною правової системи України та підлягають обов'язковій реалізації в нормотворчій і правозастосовній діяльності нашої країни.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процес України : [навч. посіб. для підготовки до іспиту] / за заг. ред. Ю. П. Аленіна. – Х. : Одиссей, 2010. – 328 с.
2. Капинус Н. И. Процессуальные гарантии прав личности при применении мер пресечения в уголовном процессе : [монография] / Н.И.Капинус. – М. : Изд. дом «Буквед», 2007. – 416 с.

ГУМАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Матеріали міжнародного науково-практичного симпозиуму, 2016

3. Назаров В. В. Конституційні права людини та їх обмеження у кримінальному процесі України / В. В. Назаров. – Х.: Золота миля, 2009. – 400 с.
4. Резолюція 1466 (2005) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною» від 5 жовтня 2005 року / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_611.
5. Рабінович П. Ефективність впливу Конвенції про захист прав та основних свобод людини на держави – членів ради Європи / П. Рабінович // Право України. – 2000. – №11. – С. 34–36.

Садова Тетяна Володимирівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики
Івано-Франківського юридичного інституту
Національного університету
«Одеська юридична академія»,
м. Івано-Франківськ

ГАРМОНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ІЗ ЗАКОНОДАВСТВОМ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СПІВДРУЖНОСТІ

Метою сучасного розвитку суспільства є утвердження прав людини, забезпечення гідних умов її життя, честі і гідності, прав і свобод. Ідеї гуманізму, утвердження загальнолюдських цінностей є пріоритетним напрямком діяльності найбільш розвинутих країн світу, які називають себе демократичними і правовими. На перше місце в сучасному суспільстві постає створення сприятливих умов для життя і всебічного розвитку кожного громадянина, які б цілком відповідали міжнародним стандартам і загальновизнаним у провідних країнах світу уявленням про ставлення до людини як до найвищої соціальної цінності.

Нині все більше країн, у тому числі й Україна, заявляють про прагнення побудувати правову, демократичну державу, одним з основних принципів якої повинно стати безперечне дотримання прав і свобод людини [1, с. 33]. Питання гармонізації національного законодавства з міжнародним правом не нове для нашої країни. Ще до проголошення незалежності Україна як одна з держав-засновниць та активний учасник Організації Об'єднаних Націй стала стороною понад 150 багатосторонніх договорів (конвенцій), укладених у рамках цієї організації. Проте особливої актуальності це питання набуло останнім часом, коли не лише значно розширилися міжнародні зв'язки та діяльність України в різних сферах, а й як результат активізації процесів глобалізації, зникнення блокового протистояння періоду холодної війни, зміцнення фінансово-економічної взаємозалежності країн, суттєво зросла роль міжнародного права [2, с. 31].